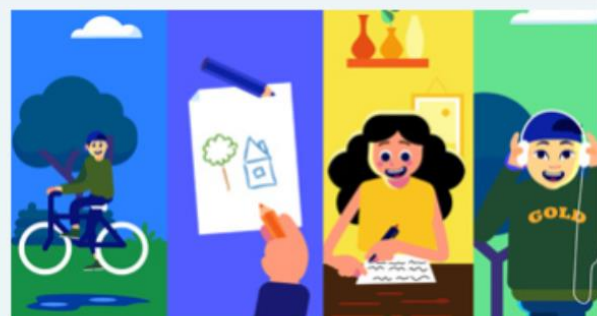

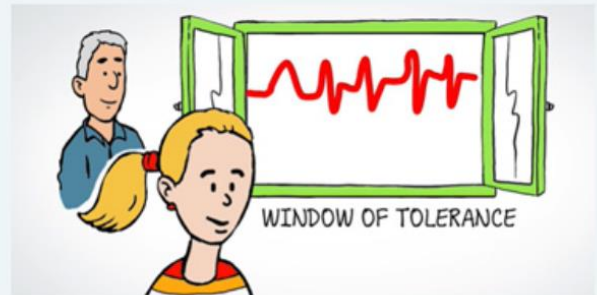
De onzichtbare koffer

Zelfregulatie

Trauma en triggers

Window of tolerance

Evaluatie Onderzoek

Naar de psycho-educatie animaties over trauma van de Augeo Foundation

Onderzoekers Kenniscentrum Samen Redzaam van
Hogeschool Leiden

Juliette Sonderman (PhD)

Madelief Weijs (MSc)

Denise van Vliet (MSc)

Inleiding

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
2. Methode	8
2.1 Procedure	8
2.1.1 <i>Survey</i>	8
2.1.2 <i>Kwalitatieve data</i>	8
2.2.3 <i>Ethische paragraaf</i>	8
2.3 Respondenten	9
2.3.1 <i>De survey</i>	9
2.3.2 <i>Respondenten kwalitatief deel</i>	9
2.4 Dataverzamelmethode	11
2.4.1 <i>Interview methoden</i>	11
2.4.2 <i>Groepsgesprekken methoden</i>	12
2.5 Data-analyse	12
3. Resultaten	13
3.1 Leeswijzer resultaten hoofdstuk	13
3.2 Algemene reacties op de animaties uit de survey	13
3.3 Animatie Window of Tolerance	14
3.3.1 <i>Survey</i>	14
3.3.2 <i>Deelvraag 1 Window of Tolerance</i>	14
3.3.3 <i>Deelvraag 2 Window of Tolerance</i>	15
3.3.4 <i>Deelvraag 3 Window of Tolerance</i>	15
3.3.5 <i>Jongeren</i>	16
3.3.6 <i>Ouders</i>	17
3.4 Animatie Trauma en triggers	18
3.4.1 <i>Survey</i>	18
3.4.2 <i>Deelvraag 1 Trauma en triggers</i>	18
3.4.3 <i>Deelvraag 2 Trauma en triggers</i>	19
3.4.4 <i>Deelvraag 3 Trauma en triggers</i>	20
3.4.5 <i>Jongeren</i>	21
3.4.6 <i>Ouders</i>	22
3.5 Animatie: Zelfregulatie	23
3.5.1 <i>Survey</i>	23
3.5.2 <i>Deelvraag 1 Zelfregulatie</i>	24
3.5.3 <i>Deelvraag 2 Zelfregulatie</i>	24
3.5.4 <i>Deelvraag 3 Zelfregulatie</i>	25

3.5.5 Jongeren	26
3.5.6 Ouders	26
3.6 Animatie Onzichtbare koffer	28
3.6.1 Survey	28
3.6.2 Deelvraag 1 Onzichtbare koffer	28
3.6.3 Deelvraag 2 Onzichtbare koffer	29
3.6.4 Deelvraag 3 Onzichtbare koffer	29
3.6.5 Jongeren	30
3.6.6 Ouders	31
3.8 Deelvraag 4 Over behoeftes met betrekking tot ander psycho-educatie materiaal	32
3.8.1 Professionals	32
3.8.2 Jeugdigen	32
3.8.3 Ouders	33
4. Discussie	34
4.1 Inhoud van de animaties	34
4.2 Vorm van de animaties	34
4.3 Concepten moeten breed bekend worden; de trauma bril moet op	35
4.4 Brede toepasbaarheid van de animaties	35
4.5 Context voor content	35
4.6 Andere content	36
4.6.1 Sociale steun	36
4.6.2 Bronnen	36
4.6.2 Andere stressreacties	36
4.6.3 Andere doelgroepen	36
4.7 Kracht en beperking van dit evaluatieonderzoek	37
4.8 Aanbevelingen	38
5. Conclusie	40
Referenties	41
Bijlage 1: Deelvragen en Subvragen	42

Samenvatting

Inleiding

Dit rapport presenteert de resultaten van een evaluatieonderzoek naar vier animaties ontwikkeld door Augeo Foundation, met als doel psycho-educatie over de gevolgen van ingrijpende ervaringen bij kinderen te ondersteunen. De animaties, genaamd *De Onzichtbare koffer*, *Window of Tolerance*, *Trauma en Triggers* en *Zelfregulatie*, zijn specifiek ontworpen voor hulpverleners die werken met getraumatiseerde kinderen en hun ouders. Het doel van psycho-educatie is het bevorderen van inzicht in gedrag en emoties, wat essentieel is voor het herstelproces na een ingrijpende jeugdervaring(en). Het evaluatieonderzoek, uitgevoerd door onderzoekers van het Kenniscentrum Samen Redzaam van Hogeschool Leiden, focust op de praktische inzetbaarheid, de gebruikservaring van professionals met de animaties en ook wat het kijken naar de animaties doet met ouders en jeugdigen. Tevens worden de behoeften van zowel jeugdigen en ouders als professionals aan verdere psycho-educatie geïnventariseerd. De bevindingen dienen als basis voor eventuele doorontwikkeling van nieuwe animaties en materialen.

Methode

Een online survey onder professionele gebruikers (n=71), uitgevoerd door de opdrachtgever, werd gevolgd door semigestructureerde online interviews met negen professionals en twee groepsbijeenkomsten waarin samen met een onderzoeker werd gekeken naar de animaties; één met jeugdigen (n=4) en één met ouders (n=9). De data-analyse omvatte open codering en thematische analyse, met regelmatige overlegmomenten tussen onderzoekers en de opdrachtgever.

Resultaten

Reacties van de professionals op de animaties

De vier animaties werden veel gebruikt door de professionals. De animatie *Window of Tolerance* het meest, de animatie *Zelfregulatie* het minst. Sommige professionals waren niet bekend met alle animaties. Per animatie was er een discussie over de vormaspecten en de mate waarin de animatie geschikt is voor verschillende leeftijden. Over het algemeen vonden de respondenten dat de animaties passen bij kinderen vanaf een leeftijd van zeven/acht jaar. Voor peuters en kleuters zijn ze niet geschikt. Naast voor psycho-educatieve doeleinden, werden de animaties ook gebruikt in werkbegeleiding, teamvergaderingen en trainingen voor professionals in de jeugdzorg, jeugd GGZ en in het onderwijs. De professionals integreerden in hun werk de animaties vaak met ander materialen en technieken, afhankelijk van de doelstelling en doelgroep. De animaties hielpen bij het uitleggen van onbegrepen gedrag, reacties, gevoelens en emoties van jeugdigen. De eenvoud werd als krachtig beschouwd en verminderde drempels voor jeugdigen om zich open te stellen voor traumabehandeling. De animaties worden niet alleen door therapeuten gebruikt in psycho-educatie maar ook als

ondersteunend materiaal in diverse trainingen en presentaties, variërend van ‘Trauma Sensitief Onderwijs’ tot presentaties in scholing voor artsen. De heldere toegankelijke uitleg over de gevolgen van ingrijpende ervaringen en het vlotte tempo waarin de belangrijke informatie werd uitgelegd werden ook voor educatieve doeleinden gewaardeerd.

Reacties van ouders en jongeren op de animaties

De respondenten zijn van mening dat de animaties kunnen helpen bij het begrijpen van wat traumatische gebeurtenissen met mensen doet. De lichamelijke oorsprong van traumareacties worden als ontschuldigend beleefd. De respondenten vinden dat de animaties helpen om gedrag en emoties van jongeren maar ook van ouders te zien als stressreactie. De ouders in dit onderzoek hebben zich in de jeugdzorg vaak beschuldigd gevoeld. De ‘traumabril’ geeft daarnaast hoop op herstel en handvatten voor de weg naar herstel.

Behoeftes en aanbevelingen

Door de professionals, ouders en jongeren zijn er aanbevelingen gedaan voor mogelijke uitbreidingen van de content over traumatisering, zoals het toevoegen van andere stressreacties (pleasen en fawning). Daarnaast om ook meer aandacht te besteden voor andere bronnen van stress zoals seksueel misbruik en pesten. Ook is er behoefte aan materiaal voor specifieke doelgroepen zoals:

- Ouders,
- Mensen met een (licht-) verstandelijke beperking
- Autisme spectrum problematiek,
- Dyslexie
- De relatie tussen trauma en verslaving
- De forensische doelgroep

Discussie en Conclusie

De animaties zijn over het algemeen positief ontvangen en blijken waardevol te zijn in verschillende professionele contexten. Ze werden geprezen vanwege hun correcte en behulpzame inhoud. De animaties voldoen aan de behoeften van de professionals, jongeren en ouders, en bieden een solide basis voor verdere ontwikkeling en verfijning van psycho-educatieve materialen. De ‘traumabril’ wordt voor herkenning van de achtergrond van gedrag en voor herstel als belangrijk normaliserend en ontschuldigend herkend.

1. Inleiding

Augeo Foundation heeft verschillende animaties ontwikkeld voor het ondersteunen van psycho-educatie over de gevolgen van het meemaken van een ingrijpende traumatiserende gebeurtenis(sen). Psycho-educatie bestaat uit de voorlichting over psychische problemen of ingrijpende ervaringen die iemand heeft meegemaakt. Psycho-educatie helpt iemand zijn eigen gedrag en emoties beter te herkennen en te begrijpen en geeft meer inzicht in de omgang daarmee. Het is een belangrijk onderdeel van het herstelproces bij kinderen na het beleven van een ingrijpende jeugdervaring(en). De animaties zijn primair ontwikkeld voor hulpverleners die werken met getraumatiseerde kinderen en hun ouders of verzorgers. Daarnaast kunnen de animaties ook gebruikt worden door andere professionals in gesprekken met jeugdigen of ouders zoals in het onderwijs aan jeugdigen en aan (toekomstige-) professionals. De animaties zijn algemeen toegankelijk voor ieder die dat wil via de website van Augeo Foundation. De animaties zijn ontwikkeld samen met trauma-professionals en Augeo Foundation Jongerentaskforce. Dit rapport is een verslag van een evaluatieonderzoek naar het gebruik van deze animaties.

In dit onderzoek zijn er vier animaties onderzocht. In de animatie de *Onzichtbare koffer* wordt aan de hand van een metafoor van een onzichtbare koffer uitgelegd hoe de eigen overtuigingen en verwachtingen beïnvloed kunnen worden ¹. In de animatie *Window of Tolerance* wordt uitgelegd wat de impact van langdurige stress kan zijn op een kind ². In de animatie *Trauma en Triggers* wordt getoond hoe je last kunt houden van nare gebeurtenissen ³. In de animatie *Zelfregulatie* leer je meer over hoe je jezelf kunt kalmeren ⁴. De vijfde animatie *Niet jouw schuld* is tijdens de onderzoeksperiode toegevoegd aan de web omgeving, waar de animaties te vinden zijn. Deze animatie is om deze reden niet in dit evaluatieonderzoek betrokken. De animaties beogen jeugdigen en ouders die (een stapeling van) ingrijpende jeugdervaringen hebben meegemaakt, goede veerkrachtversterkende informatie te geven over veerkracht, stress en trauma. De animaties zijn gemaakt om de vertaling van traumatheorie te kunnen maken naar de eigen situatie. Professionals gebruiken de animaties in hun contacten met jeugdigen en hun ouders of verzorgers en voor de eigen deskundigheid bevordering. Augeo Foundation (verder opdrachtgever) heeft onderzoekers van het Kenniscentrum Samen Redzaam van Hogeschool Leiden gevraagd deze vier animaties te evalueren.

---

¹ <https://vimeo.com/779547376/03a23cead4>

² <https://www.youtube.com/watch?v=U8gLstY6dYc>

³ <https://vimeo.com/779549335/8d21578b1d>

⁴ <https://vimeo.com/796588751/7beb856c3b>

Bij de opzet en uitvoer van dit onderzoek is rekening gehouden met de kwaliteitseisen voor evaluatieonderzoek zoals beschreven door Movisie (Lub & Rensen, 2022) en waar relevant toegepast. Geëvalueerd werd de beleving van zowel de inhoud als vorm, met de focus op het gebruik van de animaties zodat er handvatten voor doorontwikkeling van eventuele nieuwe animaties en/of materialen gegeven worden.

In dit onderzoek stonden de volgende vragen centraal (Zie bijlage 1 voor de uitgebreide deel en subvragen):

1. Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door professionals?
2. Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door professionals?
3. Wat leveren de animaties op voor ouders en kinderen?
4. Welke behoeftes zijn er verder bij ouders en kinderen en de professionals met betrekking tot psycho-educatie materiaal rondom herstel van traumatisering.

Het doel van dit onderzoek was om een levendig beeld te krijgen van het gebruik van de vier animaties, om te inventariseren welke verdere behoeftes er zijn onder ouders, kinderen en professionals aan psycho-educatie over trauma.

2. Methode

2.1 Procedure

2.1.1 Survey

De resultatensectie vanuit dit evaluatieonderzoek is opgebouwd uit twee delen. Voorafgaand aan het kwalitatieve deel van het evaluatieonderzoek, is een online survey uitgevoerd door de opdrachtgever zelf. De opzet van deze survey is door de opdrachtgever in overleg met de senior onderzoeker van het Kenniscentrum samengesteld. De opdrachtgever heeft een uitgebreid netwerk van professionals en via dit netwerk is deze survey uitgezet. Er is hier geen uitgebreid verslag van de opzet en uitvoering van de survey in het verslag opgenomen. Echter de uitkomsten van de survey worden in deze methodesectie waar relevant wel gerapporteerd omdat ze als opstap bij de opzet (interview protocollen) en analyse van het kwalitatieve deel van het onderzoek zijn gebruikt.

2.1.2 Kwalitatieve data

Het tweede deel is een kwalitatief evaluatieonderzoek om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van het nut en gebruik van de animaties. Hoewel de animaties in eerste instantie door de opdrachtgever zijn ontwikkeld met het oogmerk therapeuten te ondersteunen bij het geven van psycho-educatie over trauma, blijkt uit de survey dat ook andere professionals dan alleen therapeuten de animaties gebruiken. Professionals uit het onderwijs, jeugdzorg en jeugd-GGZ bleken de animaties voor verschillende doeleinden in hun verschillende beroepen te gebruiken. Er is gebruik gemaakt van interviews met professionals en van groepsgesprekken met (potentiële-) gebruikers van de animaties; jeugdigen en ouders. Het onderzoek is in nauwe samenwerking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer uitgevoerd. Tussentijdse ruwe resultaten zijn gedeeld opdat de opdrachtgever de kans zou hebben de onderzoeksvragen aan te vullen. Samen is vastgesteld dat er sprake was van voldoende input vanuit professionele gebruikers en ervaringsdeskundige professionals (data-saturatie). Verder was het relevant om nog een interview te houden met professionals uit het forensisch veld. Vervolgens is er toen een gezinsvoogd geïnterviewd.

2.2.3 Ethische paragraaf

Voorafgaand aan de interviews en de groepsgesprekken is een expliciete *'informed consent'* verkregen. Voor de verschillende respondentengroepen is een passend consentformulier gemaakt waarin aandacht is besteed voor het opnemen van het interview, maken van een transcript en/of verslag, het vernietigen van de opname van een gesprek en het pseudonimiseren van de gegevens en het bewaren van de gegevens in de beveiligde omgeving van de Hogeschool Leiden. Ook is er afgesproken dat een samenvatting van de bevindingen aan de respondenten zou worden gestuurd. Alle respondenten gingen akkoord. Voor deelname aan het onderzoek stond er geen vergoeding tegenover.

2.3 Respondenten

2.3.1 De survey

De survey is ingevuld door 71 respondenten, met leeftijd variërend tussen 28 en 69 jaar oud. De survey is uitgezet door Augeo Foundation. Uit de analyse blijkt dat de respondenten hoofdzakelijk werkzaam zijn in sectoren zoals Jeugdzorg, Geestelijke Gezondheidszorg, Jeugdgezondheidszorg en Onderwijs. Dit suggereert dat de animaties worden ingezet binnen diverse professionele omgevingen, met een focus op sectoren die direct betrokken zijn bij de zorg en ontwikkeling van kinderen en jongeren. De respondenten vervullen verschillende functies, waaronder (GZ-)psycholoog, orthopedagoog, (regie)behandelaar, begeleider, jeugdzorgwerker, ervaringswerker, docent, trainer en adviseur. Dit is een beknopte samenvatting van de meest genoemde functies. Het merendeel van de respondenten is langer dan 2 jaar werkzaam in zijn/haar functie.

2.3.2 Respondenten kwalitatief deel

Tabel 1

Overzicht met de kenmerken van de totale respondenten (groepen) uit het kwalitatieve deel

Respondent code	Professionals	Ervaring
R1	Begeleider, aandacht functionaris en vertrouwenspersoon voor kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (basisschool)	6-10 jaar
R2	Ambulant begeleider in speciaal onderwijs, geeft trainingen met traumasensitief onderwijs en is adoptiemoeder	>10 jaar
R3	Pleegzorgbegeleider	3-5 jaar
R4	Gezinsbehandelaar en preventiemedewerker gericht op huiselijk geweld	3-5 jaar
R5	Ervaringsdeskundige jeugdzorgwerker ook betrokken bij inzetten van cliëntparticipatie jeugdzorgorganisatie	3-5 jaar
R6	Ambulant begeleider, traumabehandeling, gz-psycholoog (EMDR, imaginaire exposure therapie en lichamelijke exposure therapie)	1-3 jaar
R7	Orthopedagoog bij kinder- en jeugd traumacentrum	
R8	Ervaringsdeskundige en beginnende professional in de kinder- en jeugdpsychiatrie	3-5 jaar
R9	Gezinsvoogd	>10 jaar

Groepsgesprek		Jeugdigen
J1/R5	Begeleider cliëntenraad	3-5 jaar
J2	Begeleider cliëntenraad	20 jaar
J3	Ervaringsdeskundige en jeugdprofessional	9 jaar
J4	Jongere cliënt woont in residentiële voorziening	5 jaar
Groepsgesprek		Ouders
O1	Ouder van een zoon (toen 11 nu 18) opgenomen in jeugdzorg voorzieningen	
O2	Pleegrootouder van eigen kleinzoon ook lid landelijke pleegouderraad	
O3	Zoon opgenomen in jeugdzorg voorziening	
O4	Zelf van 9-17 in instellingen gewoond nu moeder van dochter van 1,5 en zwanger van haar 2 ^e kind	
O5	Moeder van zoon in pleeggezin en twee kinderen in eigen gezin	
O6	Ook lid ouderraad van Raad voor de Kinderbescherming	
O7	Nu volwassen zoon vanaf 10e jaar in instellingen	
O8	Ouder van kind in jeugdzorg voorziening	
OB9	Begeleider clientparticipatie	>5 jaar

Zoals te zien in het bovenstaande tabel zijn er negen interviews met professionals en twee groepsgesprekken met respectievelijk vijf (jeugdigen) en negen (ouders) deelnemers gehouden. In totaal hebben 21 respondenten deelgenomen aan het onderzoek, bestaande uit twee mannen (R5 en O2) en 19 vrouwen. Eén respondent is geïnterviewd als ervaringsdeskundige (R5) en heeft daarnaast deelgenomen als begeleider in het groepsgesprek met jeugdigen (J1). De diversiteit van de respondenten is op meerdere vlakken niet per se representatief voor de doelgroepen van de animaties. Daar was ook geen specifieke vraag over bij de opdrachtgever en deze vraag beantwoorden vereist een uitgebreider onderzoek dan hier de bedoeling is geweest.

Een eerste gelegenheidssteekproef van *professionals* die via de survey aangaven geïnterviewd te willen worden is via de mail benaderd waarbij erop is gelet dat mensen uit het onderwijs, GGZ en jeugdzorg zijn gevraagd deel te nemen, omdat deze verscheidenheid aan professionals de survey hadden ingevuld. Van deze respondenten zijn tien van de totaal zeventien professionals via de survey uitgenodigd. Vijf van hen reageerden positief, één had het te druk de anderen hebben niet op de mail

gereageerd. Deze mensen hadden allen beroepsmatig ervaring met het gebruik van (één of meer) animaties (R1, R2, R3, R4, R6). De overige respondenten kwamen voort uit het netwerk van de senior onderzoeker (JS). Na overleg met de opdrachtgevers is nog een interview gehouden met een ervaren jeugdtrauma orthopedagoog (R7) van een kinder- en jeugd traumacentrum. Omdat een dergelijke respondent naar verwachting overzicht zou hebben van de toepassing van alle animaties zoals bedoeld in psycho-educatie in de therapie. Deze orthopedagoog heeft naar verwachting veel ervaring met het gebruik van de vier animaties. Na deze zeven interviews is besloten niet meer ervaren animatie gebruikers professionals te interviewen (data-saturatie). Om de diversiteit van mogelijke professionele gebruiker doelgroepen (expert-sampling) te versterken is een extra interview afgenomen met een ervaren gezinsvoogd (R9) om dieper in te gaan op psycho-educatie in het (gedwongen) kader van de jeugdbescherming. Een andere groep relevante professionals die niet aan de survey deelgenomen hebben waren tot ervaringsdeskundigen opgeleide ex-cliënten vanuit de jeugdzorg, die als zodanig professionals en cliënten ondersteunen (R5 en R8). De gezinsvoogd en ervaringsdeskundigen keken op verzoek van de onderzoekers naar de animaties voorafgaand aan de interviews.

Via de professionals is in eerste instantie een beeld van de ervaringen van jeugdigen en ouders verkregen. Wegens de interesse van de opdrachtgever naar de ervaring van *jeugdigen en ouders* is verder gezocht naar de directe belevingen van jeugdigen en opvoeders bij het zien van de animaties. Hiervoor zijn groeps gesprekken gehouden met jongeren en ouders met jeugdzorg ervaringen. Deze respondentengroepen hadden niet per se directe gebruikservaring met de animaties. Aangezien deze respondentengroepen wel cliënten zijn komend vanuit de jeugdzorg (of nog zijn) is de verwachting ontstaan dat ze ervaring hebben met (complexe-) traumatisering. Verder is niet gevraagd naar de eigen ingrijpende ervaringen van deze respondenten. Dit zou onnodig belastend voor hen kunnen zijn. Met deze twee groepen is samen met de onderzoeker naar de animaties gekeken.

2.4 Dataverzamelingmethoden

2.4.1 Interview methoden

De interviews zijn semigestructureerd uitgevoerd. Om een levendig beeld van het gebruik van de animaties te creëren, is tijdens de gesprekken met de respondenten met een open houding gevraagd naar de ervaringen en het gebruik van de animaties. Bij Augeo Foundation is de behoefte ontstaan naar het inventariseren van de ervaringen, zonder theoretische inbedding. Daarom is een interview protocol gemaakt op basis van de deelvragen van de opdrachtgever (bijlage 1). De interviews zijn allen online via de beveiligde teams omgeving van Hogeschool Leiden afgenomen en met dit programma getranscribeerd. Ieder interview duurde ongeveer een uur. De transcripten zijn na opname op inhoud en leesbaarheid geredigeerd en gepseudonimiseerd.

2.4.2 Groepsgesprekken methoden

De groepsgesprekken hebben plaats gevonden op de hoofdkantoren van twee grote jeugdzorginstellingen. De ruimtes waren vertrouwd voor de deelnemers en de begeleiders. In beide gesprekken is er ook eten geserveerd. Dit bleek gebruikelijk te zijn en droeg bij aan het creëren van een vertrouwde sfeer voor de deelnemers. In beide groepsgesprekken is samen met de onderzoeker (JS) en de deelnemers naar de animaties gekeken. De volgende vragen waren leidend in de bijeenkomsten: *'Wat vindt u van inhoud, vorm en nut van eventueel gebruik van deze vier animaties als psycho-educatief middel?'*. Het eerste groepsgesprek is opgenomen vanuit het programma teams en vervolgens uitgewerkt tot een verslag. Het tweede groepsgesprek bestond uit een wat grotere groep deelnemers. Het opnemen van dit gesprek zou een onnavolgbaar verslag opleveren, om deze reden is er gekozen om twee onderzoekers een verslag van de bijeenkomst te laten maken. Eén van deze onderzoekers was echter niet bij het onderzoek betrokken, maar was als observator vanuit de instelling aanwezig. Daarbij is aan de deelnemers uit deze tweede groep gevraagd om de eerste reacties op de vier animaties te noteren op een formulier, zodat iedere deelnemer een eigen bijdrage kon leveren. Deze twee groepsgesprekken duurden ieder ongeveer drie uur.

2.5 Data-analyse

Aangezien er geen sprake was van een theoretische inbedding, is er gekozen voor het verzamelen van de thema's die per animatie naar voren zijn gekomen uit de reacties van de respondenten. Op de analyse is geen membercheck gedaan, omdat dit een te groot beroep op de tijd van de respondenten zou doen. Echter had het achteraf reflecteren waarschijnlijk meer verdieping opgeleverd. Na afloop van elk interview en het eerste groepsgesprek zijn de transcripten uitgewerkt. Deze zijn open gecodeerd om vervolgens op thema te sorteren. Deze thema's zijn daarnaast per animatie gesorteerd. Dit proces is telkens doorlopen door twee onderzoekers. De data komend uit het tweede groepsgesprek (ouders) zijn ook op thema's geanalyseerd per animatie. Bij de data verzameling waren twee onderzoekers betrokken. De senior onderzoeker (JS) met veel ervaring in de jeugdzorg en de junior onderzoeker sociale wetenschappen (MW). Daarbij heeft de junior onderzoeker forensische orthopedagogiek (DvV) geholpen bij de data-analyse van de survey en van het groepsgesprek met de ouders. Regelmatig heeft een teamoverleg plaatsgevonden, waar samen naar de interviews is gekeken. Tussentijds hebben de onderzoekers gekeken of er nieuwe thema's naar voren zijn gekomen, welke in latere gesprekken een plaats dienden te krijgen (cyclisch iteratief proces van inhoudsanalyse). Tussentijds zijn de eerste codes met de opdrachtgever besproken. Vanuit dit overleg is voortgekomen dat met name citaten in de rapportage belangrijk zijn voor de opdrachtgever. Daarom is ervoor gekozen om een uitgebreide resultatensectie met relatief veel quotes en weinig interpretatie te schrijven. Verder is er tussentijds een eerste ruwe opzet van dit rapport met de opdrachtgever besproken.

3. Resultaten

3.1 Leeswijzer resultaten hoofdstuk

In dit evaluatieonderzoek is voortgebouwd op de resultaten van de survey, om deze reden wordt gestart met een korte algemene weergave van de uitkomsten van de survey (3.2). Voor de resultatensectie is er dus voor gekozen om de resultaten per animatie weer te geven, om op deze wijze zo dicht mogelijk bij de ervaringen van de geraadpleegde respondenten te blijven. Gestart wordt met een weergave van de survey over de betreffende animatie. Daaropvolgend worden de resultaten per animatie per deelvraag besproken. Waarin eerst het perspectief van de professionals aan bod komt: ‘hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door de professionals?’ (deelvraag 1) en ‘Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door de professionals?’ (deelvraag 2). ‘Wat leveren de animaties op voor de ouders en kinderen?’ (deelvraag 3). Vervolgens wordt per animatie het perspectief van de jeugdigen en ouders besproken. Afgesloten wordt met de beantwoording van de laatste deelvraag: ‘de behoefte aan andere psycho-educatie’ (deelvraag 4). Deze resultaten worden per perspectief achtereenvolgend besproken.

3.2 Algemene reacties op de animaties uit de survey

Enkele respondenten meldden dat ze de animaties niet gebruiken voor het geven van psycho-educatie. In plaats daarvan worden de animaties ingezet in andere werkomgevingen zoals in trainingen in ‘Trauma Sensitief Onderwijs’ en de training ‘Zorgen voor getraumatiseerde kinderen’. Ook in scholing van aanstaande jeugdzorg professionals en in scholing voor artsen worden de animaties gebruikt. Een andere vorm van gebruik is in werkbegeleidingen of teamvergaderingen in jeugdzorg instellingen. Wat betreft het gebruik van de animaties, blijkt dat het merendeel van de professionele respondenten ervoor kiest om de animaties te integreren met ander materiaal en technieken, of deze gezamenlijk te bekijken met de jeugdige of de (pleeg)ouder tijdens een gesprek.

In de survey zijn diverse voordelen naar voren gekomen met betrekking tot het gebruik van de animaties. De meerderheid van de respondenten benadrukt dat de animaties een heldere uitleg van theorie bieden. Bovendien benadrukken deze respondenten dat het gebruik van animaties de mogelijkheid biedt om informatie snel en begrijpelijk over te brengen aan zowel jeugdigen als volwassenen. Een ander positief aspect is dat cliënten de animaties vaak als plezierig ervaren en ze graag bekijken. Daarnaast wordt het gebruik van beeldmateriaal als ondersteunend en praktisch beschouwd. Het blijkt volgens de respondenten voor jongeren een laagdrempelige manier te zijn om informatie met hun ouders te delen. Bovendien benadrukken ze dat de korte en krachtige aard van de animaties ervoor zorgt dat de boodschap beter blijft hangen dan bij uitleg in enkel woorden. Als nadeel werd genoemd dat de animaties soms te snel gaan, waardoor kijkers ze vaak moeten pauzeren of opnieuw bekijken. Daarnaast kan de hoeveelheid informatie overweldigend zijn voor

sommige cliënten, en sluit het taalgebruik mogelijk niet aan bij iedereen. Verder wordt opgemerkt dat sommige animaties voor jongeren te kinderachtig zijn, waardoor de boodschap door de weerstand hierover minder goed overkomt.

3.3 Animatie Window of Tolerance

3.3.1 Survey

Uit de surveyresultaten blijkt dat de meerderheid van de respondenten in hun werkveld gebruikmaakt van de animatie *Window of Tolerance*. 55 van de 61 (90.2%) respondenten geeft aan deze animatie te gebruiken. Bovendien geven 46 respondenten (33%) aan dat de animatie goed aansluit bij de boodschap die zij als professional willen overbrengen aan hun doelgroep. De respondenten geven hierbij aan dat zij de animatie als praktisch ervaren en het beeldmateriaal als behulpzaam beschouwen om inzichten te delen met andere professionals. De meeste respondenten benoemen dat de animatie precies de juiste hoeveelheid informatie bevat.

3.3.2 Deelvraag 1 Window of Tolerance

Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door de professionals?

Zes respondenten (R1, R2, R3, R4, R6, en R7) hebben het gehad over het inzetten van de animatie *Window of Tolerance* in hun werk. Vijf van deze zes respondenten hebben meer ervaring met het gebruiken van deze animatie dan met het gebruik van de andere animaties. Ze geven aan dat de animatie breed inzetbaar is voor meerdere doelgroepen, situaties en problematieken en nuttig is om verschillende aspecten van de traumaproblematiek te begrijpen. De gezinsvoogd (R9) geeft aan dat de animatie *Window of Tolerance* voor vrijwel alle gezinnen die zij begeleidt is in te zetten. Zeker in gezinnen waarin hechtingsproblematiek en emotionele verwaarlozing een grote rol speelt. De animatie wordt door de professionals als waardevol beschouwd voor het verlagen van de drempel voor behandeling, het helpt het ‘trauma in de spreekkamer te krijgen’. Middels de animatie worden jeugdigen zich bewust van de oorsprong van hun reacties. “Nou wat wij hier vaak zien, is dat ouders vanuit hun trauma, dat het raampje is heel klein, dus op hele normale dingen wordt heel heftig gereageerd en dat kan variëren van explosief tot ook heftig” (R9). De pleegzorg begeleider (R3) gebruikt deze animatie ter inleiding voor het onderwerp van de training ‘zorgen voor getraumatiseerde kinderen’ voor pleegouders. De overige respondenten gebruiken de animatie *Window of Tolerance* voor het verduidelijken van de achterliggende emoties en gedragingen van de kinderen en/of ouders in hun therapie of begeleiding.

“Ja de *Window of Tolerance* gebruik ik bijna bij elke casus, dus ik denk dat dat we daar ook wel een startpunt hebben in van wat zie je en ook om een beetje inzicht te krijgen in wat ouders zien bij hun kinderen en of ze daar voldoende zicht over hebben”. (R4)

De ervaringsdeskundige startende jeugdzorg professional gaf aan (R8): “Heel erg duidelijk en helpend voor begrip: hadden ze dit in mijn tijd maar gehad. Echt heel goed.” Daarnaast is het merendeel van de professionele respondenten van mening dat de animatie *Window of Tolerance* het best aansluit bij wat oudere kinderen (> 10 jaar), terwijl de ervaringsdeskundigen het ritme en tempo van deze animatie juist passender vonden voor jonge kinderen dan voor jongeren.

“Nee voor jongeren kinderen werkt hij best wel goed. Ze heeft echt wel een lichte stem en dat ritme is heel duidelijk, dus dat werkt gewoon heel goed voor jonge kinderen. Maar voor jongeren is het, zeg maar weer iets te langzaam”. (O4)

3.3.3 Deelvraag 2 *Window of Tolerance*

Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door de professionals?

Zes respondenten gaven aan dat de animatie *Window of Tolerance* aanvullend gebruikt wordt als ondersteuning bij de psycho-educatie. Volgens deze respondenten verduidelijkt de theorie achter de animatie de grenzen van de kinderen. De metafoer van ‘het raam’ creëert een herkenbaar beeld over de non-verbale uitingen en signalen van jeugdigen en/of ouder(s). Ze vonden dat de psycho-educatie vanuit de animatie begrip voor de eigen situatie creëert. De reacties en grenzen van jeugdigen en/of ouder(s) worden visueel gemaakt en zo wordt duidelijk wat er bij de jeugdige gebeurt, waarover daarna over de non-verbale signalen en uitingen in gesprek gegaan kan worden.

“Nou, ik geloof echt heel erg dat psycho-educatie een soort basis is van alles, om je zelf te begrijpen. De echte kern van je eigen probleem oplossen. Ik denk dat je hier gewoon in elk geval heel erg de tijd voor moet nemen en dat die filmpjes een hulpmiddel kunnen zijn (...) begrip kan vergroten voor jezelf, maar ook voor je omgeving”. (R5; ervaringsdeskundige)

3.3.4 Deelvraag 3 *Window of Tolerance*

Wat leveren de animaties op voor de ouders en jeugdigen?

Het merendeel van de respondenten zijn van mening dat de animatie *Window of Tolerance* met name helpt bij het creëren van bewustwording van de eigen situatie en uitingen van de jeugdige en de omgeving van de jeugdige. Volgens deze respondenten geldt dit niet alleen voor de ouder(s) en/of verzorger(s), maar ook voor bijvoorbeeld leerkrachten die betrokken zijn bij de jeugdige. Volgens de respondenten leidt dit tot het beter leren omgaan met de stressreacties die voortkomen uit

traumatisering. De metafoor van ‘het raam’ geeft inzicht in waar de jeugdige grenzen van jeugdigen uit voortkomen en waar ze liggen. Om daaropvolgend met de jeugdige (omgeving) de focus te leggen op het vergroten van deze grenzen. Daarnaast is de animatie voor de ouders helpend om de emoties van de jeugdige te kunnen signaleren en hier vervolgens beter bij aan te sluiten.

“Ja zeker kennen dat heel duidelijk natuurlijk dat kinderen uit hun raampje gaan, dus in die zin dat stukje theorie. Dat is voor hen heel herkenbaar, want juist als kinderen zich niet verbaal kunnen uiten, zie je die uitingen zich natuurlijk ook op non-verbale manier. Waarbij je ja, als je jezelf erbij haalt kan helpen reguleren”. (R2)

3.3.5 Jongeren

Eén van de respondenten (J3) gaf aan dat de animatie *Window of Tolerance* te langdradig is en veel herhaling bevat. Hierbij werd aangegeven om de duur van de animatie onder de vijf minuten te houden, om de kern kort en efficiënt het thema weer te geven. De groep jongeren reflecteerde vervolgens samen op het tempo van deze (en de andere) animaties. Hier werd besproken dat de animaties een goed tempo hadden om met een volwassene, een therapeut of begeleider samen te bekijken. Het rustige tempo dwingt een grondige verwerking van de inhoudelijk rijke informatie af. Geen van deze jongeren zou makkelijk deze of de andere animaties alleen bekijken. Ze gaven aan dat het tempo van de animatie dan toch wat te traag gaat. Tijdens de therapie van een van de jongere (J4) is deze animatie voorgekomen. De respondent gaf aan dat de animatie *Window of Tolerance* haar geholpen heeft bij het begrijpen van de eigen lichamelijke paniecreactie: “Ik herkende daarna wat ik met mijn ademhaling deed en kon toen makkelijker weer rustig worden” (J4). Deze groep deelnemers reflecteerden erop dat het plezierig was dat de animatie de *lichamelijke* respons als invalshoek had. Dit verduidelijkte wat hen betreft de onwillekeurigheid van het gedrag, zij ervoeren dit als ontschuldigend.

“Wat ik wel mooi vind hieraan is dat het zo een uitleg geeft over het proces wat er echt in je lichaam gebeurt, dat je dat het minder persoonlijk is van, dat is dat, ik kan dat niet goed, of dat ik reageer, maar dit is gewoon wat er gebeurt”. (J3)

Over de vorm van de animatie *Window of Tolerance* noemden de deelnemers dat ze de tekeningen, net als de stem, niet volledig vonden aansluiten bij jongeren. Deze vorm was volgens de jongeren mogelijk passender voor wat jongere kinderen. Ze vonden de tekeningen van deze animatie ook niet zo mooi. De groep jongeren reflecteerde daarnaast ook op het gebruik van de metaforen in de animaties. Zelf vonden ze dit sterk en goed weergegeven. Men vroeg zich af of de metaforen door alle

doelgroepen begrepen zouden worden. De deelnemers vroegen zich af of het zou kunnen dat sommige mensen -met een LVB bijvoorbeeld- boos konden worden omdat het heel letterlijk genomen kan worden en gaven aan: “Ik ben toch geen raam?” (J4).

3.3.6 Ouders

Na het samen kijken van deze animatie brak er een spontaan applaus uit. Uit de verzamelde opmerkingen van de ouders over de animatie de *Window of Tolerance* blijkt een overwegend positieve waardering voor de inhoud, vorm en relevantie ervan, zowel voor henzelf als voor jongeren. In het gesprek werd naar voren gebracht dat het kijken naar deze animatie het gevoel van alleen zijn verminderde, doordat het een begrip geeft van hoe stress werkt. De blik op probleemgedrag verklaart meer dan een diagnose, volgens de ouders zouden hulpverleners dit allemaal moeten weten. De ouders dachten dat deze kijk op problemen kunnen helpen bij het aangeven van wat er nodig is, bijvoorbeeld in de zoektocht naar passende hulp. Wat betreft de mogelijke opbrengsten van de animatie de *Window of Tolerance*, werd door de ouders de koppeling gemaakt naar de eigen ervaringen vanuit het verleden: “Ik begrijp nu ineens beter waarom mijn zoon destijds buien van agressie had. Meerdere malen per dag gingen de deuren eruit, schelden, slaan, zichzelf verwonden, huilen” (O3). De ouders begrepen door deze animatie niet alleen het ontregelde gedrag van hun kinderen beter maar herkennen ook hun eigen gedrag ten gevolge van traumatisering:

“De herkenning er zelf last van hebben. Het geeft ook tevens een beetje rust als je het kan herkennen dat je niet alleen bent hierin of iets mankeert.” (O5)

“Informeert hoe je het best met traumatische situaties omgaat. En kan voorkomen dat een kind trauma’s oploopt. Ook kom je te weten welke situatie ter sprake zijn, zodra een kind te veel stress ervaart. En hoe je het kan voorkomen of oplossen.” (O4)

“Herkenbaar, deed mij weer pijn terugdenkend aan mijn kind.” (O7)

Over de vorm en geschiktheid van de animatie de *Window of Tolerance* zijn wisselde meningen. Eén ouder vond dat de toon en taalgebruik in de animatie mogelijk niet volledig aansluit bij kinderen.

“Stem wat robotachtig. Weinig pauzes in tekst, erg snel achter elkaar. Niet erg kindgericht, taal/zinnen gericht op volwassenen.” (O3)

“Werkt echt voor kids.” (O1)

Enkele ouders vonden dat er moeilijke begrippen werden gebruikt (Engels) die toelichting en een versimpeling zouden kunnen gebruiken. Gesuggereerd werd voorbeelden te gebruiken voor uitleg.

“Mooi dat het getekend is, en de emoties duidelijk omschreven staan.” (O5)

“Goed verwoord. Mooi en duidelijk getekend qua kleuren.” (O7)

“Niet te langzaam of te kinderachtig. Ik ga hem thuis nog een keer bekijken.” (O3)

“Mooie eindplaat, ook nog gesproken samenvatting met de belangrijkste conclusies.” (O1)

Tot slot werden aanvullingen en toevoegingen aan de *Window of Tolerance* besproken. Hinderlijk waren volgens de ouders de onvermijdelijke reclames, wel fijn dat de animatie op YouTube makkelijk toegankelijk was via (online) zoekmachines. Aangezien de inhoud als waardevol werd beschouwd wordt geadviseerd om de ouders te betrekken bij het vergroten van de bekendheid van de animatie. Daarnaast werd de wens geuit om informatie over de vervolgstappen te krijgen na het bekijken van de animatie.

3.4 Animatie Trauma en triggers

3.4.1 Survey

Voor de animatie *Trauma en Triggers* blijkt dat 41 respondenten (57.4%) aangeeft deze animatie in hun werkveld te gebruiken. Deze animatie wordt voornamelijk ingezet tijdens individuele gesprekken met kinderen ouder dan 12 jaar en individuele gesprekken met ouders. Daarnaast wordt de animatie ook gebruikt in groepsverband. Van de respondenten vinden er 22 (31%) dat de animatie goed aansluit bij de boodschap die zij willen overbrengen. Een meerderheid van de respondenten geeft aan te ervaren en dat de animatie de juiste hoeveelheid informatie bevat.

3.4.2 Deelvraag 1 Trauma en triggers

Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door de professionals?

Vijf van de respondenten gebruiken de animatie *Trauma en Triggers* als startpunt van het behandelproces, waarbij de animatie dient ter inleiding (R1, R2, R4, R6 en R7). Zo proberen de respondenten uit te leggen wat trauma's en triggers inhouden, om de ouder(s) en leerkracht(en) inzicht te geven in de gedragingen van de jeugdige. Verder gebruiken drie respondenten de animatie wanneer ze het gevoel hebben dat de kinderen (in het verleden) veel meegemaakt hebben (R1, R2, R4). De respondenten geven aan met de animatie *Trauma en Triggers* proberen te verhelderen welke (denk)patronen de kinderen ontwikkeld hebben en hoe ze deze kunnen veranderen.

“Eentje die ik wel heel vaak gebruik en dat bijvoorbeeld trauma triggers gebruik ik met name als kinderen soms heel raar kunnen reageren, in de beleving van ouders of van de leerkrachten zeggen van nou dan, dan zitten we gewoon heel rustig of heel relaxed met elkaar een spelletje te doen. En een keer flipte hij de pan uit (...) dat is dan een moment dat ik dat bijvoorbeeld inzet om dat inzicht te geven”. (R4)

3.4.3 Deelvraag 2 Trauma en triggers

Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door de professionals?

De respondenten gaven aan dat de animatie inzicht geeft in de gedragingen van de jeugdige. Deze animatie is een hulpmiddel voor het versterken van het begrip van de achterliggende oorzaak van het gedrag; psycho-educatie is de basis voor het begrijpen van de innerlijke processen ten gevolge van traumatisering. Daarbij werd vermeld dat met deze animatie de situatie van de jeugdige voor de omgeving helder wordt, waardoor de omgeving ook begrip kan krijgen voor de reacties en gedragingen van de jeugdige. Een voorbeeld uit de praktijk van de geïnterviewde gezinsvoogd:

“Ik heb twee jongens onder toezicht van 16 en 14 die wonen bij hun vader, moeder heeft hun in de steek gelaten (...). Vader is gaan opvoeden door de afwezigheid van de moeder te compenseren. Deze twee jongens zijn in de puberteit compleet ontspoord door gebrek aan begrenzing. Ging tijdje best goed met de inzet van de hulpverlening, moeder er ook weer goed bij weten te betrekken. (...) moeder kwam niet zonder zich af te melden. (...) die jongens die zijn twee maanden van slag geweest, omdat er weer iets naar boven kwam, van ik word niet gezien, ik word in de steek gelaten. Toen waren ze best wel ver in de ondertoezichtstelling, dan zie je niet meer heel vaak dat het zo lang weer terugvalt, niet op die manier. Dan ga je het gesprek weer aan, van ja je bent getriggerd. Daar had deze animatie mij goed bij kunnen helpen”. (R9)

Deze respondent werkt veel met meisjes in de jeugdbescherming. Zij merkte op dat er nog een reactie op traumatisering is die ze bij deze doelgroep vaak naar voren komt: het ‘pleasen’ van anderen of ook

wel ‘fawning’. Zij duidde dat als pogingen van jeugdigen om de sociale omgeving veilig te houden, dit blijkt vaak alleen te mislukken.

3.4.4 Deelvraag 3 Trauma en triggers

Wat leveren de animaties op voor de ouders en jeugdigen?

Vijf van de respondenten zijn van mening dat de animatie *Trauma en Triggers* met name helpt bij het creëren van erkenning van de eigen situatie, met alle emoties en gedragingen van jeugdigen en ouders. De ouders kunnen vanwege de erkenning makkelijker de impact van het eigen gedrag zien omdat het hen ontschuldigt. De erkenning helpt bij het begrijpen van wat er gebeurt (is), om vervolgens te leren om te gaan met het trauma en ook om zo de (denk)patronen te kunnen verbreken.

“Aanraken van blauwe plekken (...) Ze werd heel emotioneel en het was een stukje erkenning wat ze kreeg van. Hé, dit werkt vaak op die manier en dit komt daar vandaan. Misschien ook wel stukje ontschuldiging. En dat zij heel, heel goed pakt (...) ook goed kon begrijpen, zeg maar dat, dat viel me op”. (R6)

Een aantal van deze respondenten merkten op dat bij de animatie *Trauma en Triggers* de werkelijkheid van de relatie tussen een trauma en een trigger is versimpeld. Het blijkt een zoektocht te zijn om de eigen triggers te leren kennen.

“Nou, wat ik heel erg zag in die filmpjes, ik miste een beetje de onverklaarbaarheid soms. Als een kind getriggerd werd, dan zag je zo een wolkje met daarin een herinnering dus. En meestal het is niet zo één op één in mijn beleving. Het is een kind, hoort een geluid en wordt dan heel boos. Maar dat kan dan niet aan jou vertellen dat dat komt omdat hij zijn moeder (...)”. (R5)

3.4.5 Jongeren

In de groep jongeren was er enthousiasme over de inhoud van de animatie *Trauma en Triggers*:

“Ik vind het perfect (...) ik denk echt van wow dat ik ben wel blij dat dit bestaat. Ja, en ik hoop dat meer mensen hier gebruik van maken. (...) kijk, ik denk dat het sowieso, die beeldspraak vind ik gewoon heel tof. Die blauwe plek is heel interessant, want zelf is dat bij mijn therapie ook voorbijgekomen en dat vond ik zo, dat ik dacht oh ja, dan snap je ineens wat er gebeurt of zo”. (J4)

Over de effecten van traumasering ontstond een gesprek, waarin de jongeren aangaven dat zonder dat je je ervan bewust was de opgestapelde traumatisering heel veel effect kan hebben op je dagelijks leven. Het creëren van deze bewustwording ontstond volgens de jongeren door het kijken naar de animatie *Trauma en Triggers*. Deze groep vond de informatiedichtheid precies goed; “je kunt erover doorpraten en dat moet ook”. Hierbij werd benoemd dat de genoemde gebeurtenissen vanuit de animatie nooit precies van henzelf waren, maar een aanleiding gaven om met de eigen ervaringen te vergelijken. De jongeren waardeerden de verschillende soorten voorbeelden die gegeven werden. Ze konden zich goed voorstellen dat je deze animatie als professional en/of opvoeder goed kunt bekijken samen met een jeugdige, nadat deze ‘zomaar’ uit zijn dak is gegaan. Daarbij werd aangegeven dat de opvoeder zelf meende dat als de jeugdige getriggerd was, dat wanneer de jeugdige gekalmeerd was de animatie verder gekeken kon worden. De jongeren zijn van mening dat de animatie *Trauma en Triggers* ongeschikt is om gezamenlijk in een leefgroep te kijken als psycho-educatie. Met als reden dat het te gevoelig is om in dit soort groepsverbanden te bespreken.

In de animatie wordt gesuggereerd aan jeugdigen om de animatie met anderen te delen. Dat zouden de deelnemers van de ervaringsdeskundigengroep niet snel doen, ze zouden de animatie zeker niet zomaar doorsturen. Op sociale media is een subgroep jongeren actief en open over trauma's. Daarentegen het is volgens de jongeren erg moeilijk om getraumatiseerd te zijn en daar open over te zijn.

“Ik kan me voorstellen als jij zegt, ja, oké, dit is met mij aan de hand (...) je gaat het alleen maar vertellen wanneer je echt wil dat iemand dingen over je weet (...) dat roept ook weer vragen waar je misschien geen antwoord op wil geven, je kan niet zeggen, ja, ik kan flippen door dit geluid”. (J4)

Daarentegen kan de animatie volgens de jongeren met de geschikte uitleg, door iedereen begrepen worden. Ze konden zich voorstellen dat als de animatie wordt bekeken door de mensen uit hun directe omgeving, het kan helpen bij het begrijpen van het ontstaan van de reacties en gedragingen.

“Ook uitleggen als ik die persoon zelf wil uitleggen. Van oké, dit is aan de hand, maar ik kan het gewoon niet goed in de woorden uitleggen of heb daar eigenlijk geen zin in, dan zou ik het wel doorsturen, maar je vrienden niet zonder reden. Er moet wel echt een heel goede reden hebben dat ik denk van ja en ik ken die persoon heel erg goed. Ik weet dat jij het gaat kijken als ik het zeg. Ja, misschien naar je beste vriend, vriendin, als ik weet dat die persoon dan met iets zit, want zomaar zou ik het ook niet doen”. (J4)

In deze groep werd -net als door enkele professionals- genoemd dat in de animatie ten onrechte de indruk werd gewekt dat je bewust terugdenkt aan trauma's. Soms heb je een herbeleving, maar vaak een onbewuste (lichamelijke) reactie, dat zouden ze graag nog beter uitgelegd krijgen. “Uitleggen van je reageert dan zo of je kán zeg maar op deze manier reageren, maar dat komt dan en dan zonder dat je het weet, reageer je gewoon” (J3).

Daarnaast vonden de jongeren dat de animatie *Trauma en Triggers* de indruk wekte dat huiselijk geweld de enige traumatiserende omgeving is, terwijl een kind ook getraumatiseerd kan worden door andere situaties. Daarbij waren de jongeren kritisch over het in beeld brengen van de gezinnen waarin huiselijk geweld werd gebruikt, hierin werd de indruk gewekt dat het om “Tokkie” (J4) gezinnen zou gaan. Dit ervoeren de jongeren als stigmatiserend en onjuist. Over de gebruikte voice-over ontstond een discussie. Iemand vond het een afschuwelijke stem, een ander vond het een vrij formele en jeugdjournaal stem, waar de één dan juist van hield en de ander weer niet. Verder vond een ander de stem neutraal.

3.4.6 Ouders

De ouders waren over het algemeen positief over de inhoud van de animatie *Trauma en Triggers*. Wat betreft de mogelijke opbrengsten van de animatie, deelden de ouders verschillende inzichten. Ze merkten op dat de animatie kan bijdragen aan het krijgen van inzicht, begrip en bewustzijn van de oorzaken van het gedrag. De animatie bevordert herkenning en erkenning voor het eigen gedrag en dat van anderen. Deze oorzaak begrijpen, maakt volgens hen dat bestraffen niet voor de hand liggend is. Dat het niet straffen van onwillekeurig gedrag een belangrijk concept is, dat herkennen de ouders

vanuit de animatie. Meerdere ouders gaven aan ervaring te hebben met bestraft worden van gedrag in de jeugdzorg, hieruit kwamen gevoelens van frustraties naar voren en werden met elkaar gedeeld.

Het viel de onderzoekers op dat bij de animatie *Trauma en Triggers* het voor de ouders gemakkelijk was om een koppeling naar de eigen ervaringen te leggen. De door hen aangedragen voorbeelden uit het eigen leven ondersteunde de waarde van de animatie voor deze ouders. Ze vertelden over het effect van trauma op zindelijkheidsstraining of het belang van het vermijden van ruzies tussen de ouders voor kinderen.

“Zodra de moeder van onze kleinzoon iets laat weten, reageert onze kleinzoon vervelend. Hij wil niets meer van haar weten” (O2).

“Echt informatief. Dat je getriggerd kan worden door verschillende dingen, die je dan aan een ervaring kan herinneren, door bijvoorbeeld geluiden of stemmen. Ik ben zelf heel laat zindelijk geworden door trauma” (O4).

“Dat ouders voor kinderen geen ruzie moeten hebben. En dat anderen begrip moeten hebben voor anderen. Misschien zijn veel andere dingen gebeurd die jij zelf niet meer weet” (O6).

Eén ouder gaf daarentegen aan geen nieuwe inzichten te hebben gekregen na het bekijken van de animatie *Trauma en Triggers*, en vond de inhoud soms wat voor de hand liggend. “Idem als vorig filmpje (onzichtbare koffer) met als verschil dat ik bij dit filmpje geen nieuwe inzichten heb gekregen. Ik zat een beetje gapend te luisteren. De inhoud is erg voor de hand liggend voor mij” (O3).

De ouders waardeerden de duidelijkheid en begrijpelijkheid van de vorm van de animatie, evenals de lengte ervan, die als kort maar krachtig wordt beschouwd en goed aansluit bij het onderwerp trauma (O2, O6 en O8). Eén ouder vond dat het gebruik van OBEY in de animatie een negatieve nasmaak zou kunnen geven. “In het vorige filmpje ook, een jonge/meisje met een kledingstuk waar OBEY opstaat. Waarom? Dit geeft een negatieve nasmaak” (O5). De begeleider (OB9) merkte op dat ze geboeid bleef tijdens het kijken ervan en dat de lengte prettig was. Ze zou graag plek op de website van haar instelling maken voor dit soort content. Deze begeleider suggereerde om de animaties door jongeren te laten inspreken. Ook daarnaast om apart materiaal dat geschikt is voor gebruik binnen specifieke contexten (jeugdzorg instellingen) te maken. Verder om extra content speciaal voor ouders te maken.

3.5 Animatie: Zelfregulatie

3.5.1 Survey

Uit de survey blijkt dat de animatie *Zelfregulatie* door 60 respondenten (42.6%) wordt gebruikt in hun werkveld. De animatie wordt voornamelijk ingezet tijdens individuele gesprekken met kinderen ouder

dan 12 jaar en/of ouders. Twintig respondenten (14,2%) geven aan dat de animatie goed aansluit bij de boodschap die zij willen overbrengen. Verder vinden zeventien respondenten (12%) dat de animatie precies de juiste hoeveelheid informatie bevat. Er wordt hierbij opgemerkt dat het wellicht nuttig zou zijn om meer verdiepende filmpjes van verschillende reacties en manieren van regulatie ondersteunen te maken, zodat de animatie de herkenning van kinderen zou vergroten als deze iets vertraagd wordt uitgebeeld en uitgelegd.

3.5.2 Deelvraag 1 Zelfregulatie

Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door de professionals?

Het merendeel van de respondenten geeft aan dat de animatie *Zelfregulatie* het minst vaak gebruikt wordt in verhouding tot de andere animaties. De keuze om deze animatie te gebruiken hangt af van de situatie en leeftijd van de jeugdige.

“Ja, afhankelijk van het thema wat je op dat moment bespreekt, dus als ik merk dat het heel erg gaat over dat een moeder bijvoorbeeld ontploft of dat een kind heel snel boos wordt en dat het niet lukt om mijn moeder om haar kind te kalmeren bijvoorbeeld, dan geef ik het filmpje meer over zelfregulatie mee”. (R4)

Respondent 7 gaf aan deze animatie tijdens de tweede sessie in te zetten omdat “wanneer de jeugdige uit zijn raam gaat zelfregulatie volgt”.

3.5.3 Deelvraag 2 Zelfregulatie

Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door de professionals?

Omdat de professionals deze animatie in verhouding tot de andere animaties wat moeilijker te begrijpen vinden voor jongere kinderen en ouders, gebruiken de professionals de animatie *Zelfregulatie* vaak in combinatie met de animatie *Window of Tolerance* (R1, R4, en R7). Deze animatie wordt door de professionals gebruikt in combinatie met andere vormen van psycho-educatie die het onderwerp verduidelijken zoals sociaal emotionele spellen of trauma praatplaten.

“Die vluchtelingenachtergrond (...) het is een heel pienter jongetje dat lekker explosief is en ook weinig zelfregulatie heeft, dus zijn heel erg bezig geweest om met hem daarmee te oefenen van hoe kan je nou inleven in een anderen dat is wel moeilijk, maar daar gebruik je heel veel spellen voor van die sociaal emotionele spellen”. (R1)

Vijf van de respondenten zijn van mening dat bij de animatie *Zelfregulatie* nog wat breed getrokken is en wat complex kan zijn. De respondenten gaven aan dat ze binnen deze animatie veelal voorbeelden missen, doordat zelfregulatie een groot begrip is met verschillende vormen. De gezinsvoogd (R9) heeft de volgende toelichting hieraan gegeven: “Zoals automutilatie of middelen misbruik, dat soort dingen.” Als je animaties maakt voor toepassing in het gedwongen kader, dan beveelt ze aan die heftige problematiek te behandelen om herkenning bij de cliënten te bevorderen. Drie van deze vijf respondenten missen bij deze animatie handvatten om te kunnen gebruiken tijdens de traumabehandeling. Hier geven deze drie respondenten aan dat er wat concrete voorbeelden met uitleg ontbreken:

“(...) oefeningen met het lijf, dan denk ik aan mindfulness en dan, want nu is het regulatie wordt het wat breder getrokken en omgekeerd hè tegen zelfregulatie dat je dat door roken drinken eten en dergelijke doet, maar of je hem ook op een andere manier zou kunnen maken dat je de specifieke insteek maakt, bijvoorbeeld op stukje yoga of mindfulness en dat je wel dan? Nou ja daar wat meer uitlegt waarom dat zou helpen bij een stukje regulatie”. (R6)

3.5.4 Deelvraag 3 Zelfregulatie

Wat leveren de animaties op voor de ouders en jeugdigen?

Vijf van de respondenten geven aan dat de animatie *Zelfregulatie* kan helpen bij het kunnen formuleren en begrijpen van de hoogoplopende emoties die de jeugdige ervaart. De jeugdige kan zich bewust worden van de onderliggende emoties die hij/zij ervaart. Vervolgens wordt de focus gelegd op het leren tot rust komen en ontspannen van de kinderen.

“Ja nou, die zelfregulatie gebruik ik vaak in wanneer kinderen heel erg buiten zichzelf zijn als ze reageren, zeg maar, dat is heel erg buiten proportie reageren (...) daar is over het gesprek aangaan van dat je eigenlijk pas kan reguleren. De stap daarvoor is natuurlijk de co-regulatie dat je dat samen gaat doen en dat je je kind daarbij ondersteund”. (R4; gezinsbehandelaar en preventiemedewerker)

3.5.5 Jongeren

De groep jongeren zijn wederom positief met de insteek van de animatie op de lichamelijke reactie, het gevoel en het daaropvolgende gedrag. Ze benoemden weer dat het ontschuldigend werkt.

“Het is fijn dat het duidelijk was dat het onbewust gaat, hè, dat je lichaam gewoon reageert punt en dat je je lichaam kan leren andere reacties te vertonen. Dat is eigenlijk de boodschap, bijvoorbeeld gaat, dat is goed dat ze wel zeiden van ja, voor iedereen is het anders, maar dan bijvoorbeeld die kwam dit en dit doen”. (J4)

Daarnaast vertelden deze respondentengroep dat het bij deze animatie lastiger is dan bij de andere om de relatie met de eigen problematiek te herkennen. Ze vinden de animatie *Zelfregulatie* daarom bij uitstek geschikt om met een therapeut of met opvoeders samen te bekijken om daarna samen de relatie te leggen met de eigen doelen of de doelen van degene die opgevoed wordt om eventueel de zelfregulatie te versterken. Ook merken de jongeren op dat het leren van zelfregulatie vaardigheden een lang proces is. De jongeren vonden het een nuttige animatie, alleen de uitwerking van voorbeelden vereist wat toelichting. “Als ik dit alles niet zou weten, zou ik niet bij mezelf kunnen denken van oh, dat was een trigger. Ik zou gewoon denken ja, ik was gewoon boos op deze persoon” (J4). De voorbeelden waren niet uitputtend en soms wat abstract: “Ik ben wel een stuk ouder en heb zelf ook therapie gehad, dus dat je die stenen in je zak, het vasthouden en zo je lijf voelen, ik snap het maar het voelt alsnog een beetje abstract of zo” (J3).

In het groepsgesprek met de jongeren is uitgebreid ingegaan op de eigen ervaring als het gaat om de regulatie van de eigen emoties. Eén respondent beschreef dat zij had geleerd dat ademhalingsoefeningen haar helpen om opkomende paniek te kalmeren. Een ander suggereerde dat contact maken met andere mensen die jou goed kennen erg kan helpen. Toch bleef het voor de respondentengroep erg moeilijk om de relatie te leggen tussen de voorbeelden in de animatie en de eigen ervaringen met leren reguleren van de eigen emoties.

3.5.6 Ouders

De animatie *zelfregulatie* werd door de ouders duidelijk gevonden. “Weer een duidelijke animatie met een hele positieve boodschap” (O5). “Herkenbaar en duidelijk” (O7). “Vlot, functioneel” (OB9). De reacties van de ouders op deze animatie waren overwegend positief en weerspiegelden begrip van de impact van zelfregulatie op het individu en omgeving. Ze deelden persoonlijke ervaringen en inzichten die benadrukten hoe de animatie hoop bood, helderheid bracht in de mechanismen achter zelfregulatie en praktische handvaten bood om met uitdagingen om te gaan:

“Er wordt ook duidelijk uitgelegd wat ’t mechanisme is wat erachter zit” (O1).
“Hoop, dat je niet vast hoeft te blijven zitten in de stress. Dat er een uitweg is” (O5).
“Even relaxen en ziet hoe je verleden kunnen loslaten. De situatie was goed en duidelijk verbeeld, even positief kunnen nadenken” (O6).
“Wekt interesse om te leren wat je zelf kunt doen, waardoor je blijft kijken. Geeft rust en (snel) resultaat. Leren om zelf tools toe te passen die echt helpen, op korte en lange termijn” (O8).

Een ouder vroeg zich af of er mogelijk te veel verantwoordelijkheid bij de jeugdige in deze animatie ligt: “Misschien wel veel verantwoordelijkheid bij de jeugdige in filmpje, moet ik ’t alleen doen?” (O1). Dit kreeg bijval, met hulp van anderen kun je veel leren: “Wellicht mag het filmpje langer met iets meer informatie over hoe men komt naar hoe je jezelf leert of hoe men het van een ander leert te reguleren” (O5).

Een ouder merkte op dat de stem en timing van de animatie *Zelfregulatie* beter waren dan die van de animatie *Window of Tolerance*, dat het meer gericht was op kinderen wel met heel andere ‘feel’ dan de *window of tolerance* (O1). “De vorm van het beeld was begrijpelijk” (O6). Meerdere ouders stelden vragen over de muziek: “is de achtergrondmuziek mogelijk afleidend” “misschien soms wat druk of spannend? Leidt het af?” (Groepsgesprek tussen de ouders). Volgens deze ouders mag de animatie inhoudelijke meer informatie bevatten over zelfregulatie. Met name over hoe gezamenlijk middels sociale steun vanuit de omgeving stil gestaan kan worden bij de zelfregulatie.

“Zelfregulatie is meer iets wat de jongeren zelf kunnen doen om te ontspannen wat goed is, maar hen echt ‘zien’ door de professionals het herkennen en erkennen waarom men verstijft, wegrent of vecht zou hieraan gekoppeld moeten worden, de oorzaak. Dit is een aanvulling op de voorgaande en zou niet op zichzelf staand moeten zijn”. (OB9)

Verder zijn nog enkele suggesties gegeven, gericht op het koppelen van de animatie *zelfregulatie* aan het begrijpen en erkennen van de oorzaken van bepaald gedrag, met name bij jongeren. Daarnaast suggereerde de ouders ook om stil te staan bij het belang van het creëren van een duidelijke uitleg voor het gebruik van de animatie voor hulpverleners, ouders en kinderen. Belangrijk vinden de ouders dat alles goed wordt gebruikt: “Daar bedoel ik mee: hoe je gebruik voor hulpverlener/ouder/kind. Goed wordt beschreven de uitleg hiervoor wat je kan gebruiken?” (O7). Daarmee werd bedoeld dat de vertaling van de concepten in deze animatie naar de individuele situatie niet zonder deskundige hulp

kan. In het groepsgesprek is naar voren gekomen dat er in het algemeen veel over de onderwerpen uit de animaties te zeggen valt en dat het belangrijk is dat ze door mensen gebruikt worden met overzicht over de brede effecten van traumatisering. De ouders vroegen zich af of de professionals die psycho-educatie geven over traumatisering wel voldoende overzicht hebben over de verschillende wegen naar het leren van zelfregulatie om de animaties goed te gebruiken.

3.6 Animatie Onzichtbare koffer

3.6.1 Survey

Over de animatie de *Onzichtbare koffer* blijkt dat 42 respondenten (59%) deze gebruikt in hun werk. De animatie wordt vooral gebruikt tijdens individuele gesprekken met kinderen ouder dan 12 jaar of met de ouders, en sommige respondenten gebruiken het ook in individuele gesprekken met kinderen tussen de 8-12 jaar oud of in groepsverband. 32 respondenten (22,7%) geven aan dat de animatie goed aansluit bij de boodschap die zij willen overbrengen. Verder ervaren 28 respondenten (19,9%) een hoge informatiedichtheid, waarbij wordt opgemerkt dat de tekeningen een fijne verbeelding zijn van de gesproken informatie.

3.6.2 Deelvraag 1 Onzichtbare koffer

Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren door de professionals?

Het merendeel van de professionals geeft aan de animatie de *Onzichtbare koffer* -vaak naast de animatie van de *Window of Tolerance*- het meeste ingezet wordt. De respondenten gaven aan dat de animatie de *Onzichtbare koffer* breed inzetbaar is en past bij verschillende situaties binnen de trauma problematiek. De animatie wordt ingezet voor het verduidelijken van de achtergrond die de jeugdige meedraagt. De gezinsvoogd (R9) gebruikt de onzichtbare koffer als metafoor en gaf als uitleg: “Jij had geen invloed op de dingen die in je koffer zitten, anderen hebben die voor jou ingepakt als het gaat over trauma. Wat je overkomen is en dit kan je ook echt wel met kinderen gebruiken.” Daarbij worden ook de reacties vanuit de verschillende achtergronden van kinderen en/of de professionals meegenomen. Deze animatie gebruikt een beeldende metafoor en is daardoor heel bruikbaar in een behandeltraject.

“Ja, dit is natuurlijk een letterlijke en figuurlijke vertekening van de werkelijkheid. Want het is niet zo dat je die koffer leeg kan maken en opnieuw kan vullen. Maar je kan wel natuurlijk die erkenning geven en positieve ervaringen eraan toevoegen, waardoor je hoopt dat die kernovertuigingen gaan wijzigen. Maar goed, dat dat roept soms wel wat weerstand op”. (R2)

3.6.3 Deelvraag 2 Onzichtbare koffer

Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren door de professionals?

Het merendeel van de geïnterviewde professionals is van mening dat de animatie van de *Onzichtbare koffer* het meest toegankelijk is voor kinderen, vanwege het metafoor en beeldtaal. De achterliggende reacties, gevoelens en gedachten van de jeugdigen worden gevisualiseerd. Het beeld van de koffer kan jeugdigen en ouders meer bewustzijn brengen over wat de dingen die ze meegemaakt hebben betekenen in het dagelijks leven.

“Ja onzichtbare koffer vond ik heel, heel goed (...) kinderen leggen zichzelf regels op. Ja, dat had ik ook heel erg. Dus dat dat vind ik heel mooi. En wat ik ook wel tof vind is dat daarin zit dat eenzelfde gebeurtenis voor twee mensen totaal iets anders kan betekenen”. (R5)

3.6.4 Deelvraag 3 Onzichtbare koffer

Wat leveren de animaties op voor de ouders en jeugdigen?

Zeven professionals gaven aan dat de animatie van de *Onzichtbare koffer* het begrip van de achterliggende gevoelens, gedachten en reacties van jeugdigen ondersteunt. Dat geeft handvatten voor het veranderen van negatieve gevoelens, gedachten en reacties in de toekomst. Dit zou kunnen doordat de jeugdigen nieuwe positieve kernovertuigingen creëert, met het opnieuw inpakken van de koffer.

“Want het was ook meer, het voelt echt alsof je iets kijkt naar iemand anders in plaats van dat het over jou gaat. En de gedachten zijn ook wel zodanig algemeen geformuleerd dat het niet per sé triggerend is, bijvoorbeeld ‘dus ik ben waardeloos’, gewoon een slecht zelfbeeld, dat kan je natuurlijk wel denken, maar dat is niet iets wat meteen dan, bam binnenkomt”. (R8)

De helft van deze respondenten is van mening dat de animatie van de *Onzichtbare koffer* in de context wat breder getrokken mag worden. Deze animatie is volgens hen met name gericht op huiselijk geweld. Het pesten op school ontbreekt volgens deze respondenten in de animatie van de *Onzichtbare koffer*.

“In heel veel filmpjes -ook in de onzichtbare koffer is- gaat het vooral om wat je thuis meegemaakt. Maar goed, als je het hebt over pesten op school, dat zou natuurlijk ook daar in de boodschappen verwerkt (...). Die is langzaam kunt gaan internaliseren, dus dat is wel een mooi om die nog breder te trekken, omdat je ook op andere ja vlakken of op in de andere contexten dit soort ervaringen kunt gaan opdoen die. Nou ja, hè, die wel het een en ander tot gevolg kunnen hebben”. (R6)

3.6.5 Jongeren

De groep jongeren was erg enthousiast over de metafoor van de *Onzichtbare koffer*. Ook als startend jeugdzorgprofessional lijkt het heel zinnig materiaal om te gebruiken. Er is wat hen betreft altijd begeleiding nodig bij het kijken, omdat er veel naar boven kan komen van je eigen verhaal. De jongeren zagen dat het een nuttig instrument kan zijn ook op andere plaatsen waar jongeren opgroeien. De informatie was naar hun idee goed in stukjes geknipt en heel duidelijk, ook voor mensen in de omgeving is dit nuttige kennis.

“Niet alleen voor jeugdigen die een probleem hebben, maar juist ook voor andere jeugdigen. Voor hen is het dan juist handig om het zo helemaal in stukjes te hebben, zeg maar gewoon tot op de laatste helemaal uitgeplozen. Dit is dan wel handig daarvoor.” (J3)

Op school bijvoorbeeld, in de klas zou het een hulpmiddel kunnen zijn om gedrag van jeugdigen beter te kunnen begrijpen.

“Tedereen heeft, altijd zijn klas wel eens een ‘raar jongetje’ en als je het niet had, dan was je hem zelf. Ik was hem zelf, met onbegrepen gedrag zeg maar. (...) ik vind het heel erg geschikt om dan met de juf te kijken en dan met elkaar over te praten met een professioneel erbij”. (J1)

Een context waar de animatie de *onzichtbare koffer* wat betreft deze groep ervaringsdeskundigen minder passend zou zijn is bijvoorbeeld een groep jongeren in een residentiële leefgroep. Jeugdigen die daar al een tijd wonen weten deze informatie allang, aan hen is het niet meer besteed. Waarmee deze respondenten bedoelden dat zij zelf al verder waren in het zicht hebben op de invloed van ingrijpende jeugdervaringen.

3.6.6 Ouders

Tijdens de bespreking van de animatie de *Onzichtbare Koffer* bleek dat de ouders over het algemeen positief waren over de duidelijkheid ervan. Ze beschouwden de animatie als begrijpelijk en leerzaam. Daarnaast werd opgemerkt dat de inhoud een heldere uitleg bood.

“Uitstekend, helder, duidelijk, zeer begrijpelijk. Niet te langzaam of kinderachtig” (O3).

“Duidelijk, legt goed uit wat een koffer inhoudt” (O4).

“Duidelijke animatie. Goed uitleg waarom iemand boos kan reageren” (O5).

“Begrijpelijk, hoopvol en leerzaam” (O8).

Wat betreft de mogelijke opbrengsten van de animatie, werden verschillende meningen gedeeld. Sommige ouders benadrukten het belang dat elk kind anders is en verschillende ervaringen heeft. “En dat je moet begrijpen dat iedereen een andere koffer heeft dus andere dingen heeft meegemaakt” (O4). “Dat elk kind niet hetzelfde is en denkt. Mensen zijn verschillend” (O6). Terwijl daarnaast door wat ouders opgemerkt werd dat de boodschap, wat betreft de negativiteit vanuit de koffer omgezet werd naar positiviteit, een geruststellende gedachte had en zou kunnen helpen bij de traumaverwerking. De ouders waardeerden de herkenbaarheid van de situaties, een voorbeeld hiervan ging over het ervaren van een goed gevulde koffer. Volgens de ouders bood de animatie een gevoel van begrip en geruststelling.

“Dit kan helpen bij de verwerking van trauma” (O2).

“Ook hier herkenbaarheid of je koffer wel of niet goed gevuld is. En de geruststelling dat er wat aan te doen is” (O5).

“Begrepen worden t.o.v. situaties wat ‘verkreupelend’ is voor iemand. De animatie leert dat het nodig is om de tijd te nemen om het verhaal en gedrag erachter te weten te komen” (OB9).

Eén ouder die via een persoonlijke ervaring die de waarde van de animatie benadrukte: “Dit heb ik ook ervaren: ik ben zelf ook geslagen en ik heb er op mijn eigen manier mijn koffer opnieuw ingepakt. Ik had het wel makkelijker kunnen uitpakken als mijn moeder begrip had getoond of spijt” (O4). Over de vorm van de animatie de *Onzichtbare Koffer* waren de ouders eensgezind, een pakkende metafoor werd mooi weergegeven. Tot slot werden mogelijke aanvullingen en toevoegingen over deze animatie besproken. De ouders vertelden dat niet alle ellende wat iemand kan overkomen met de bijkomende gevolgen daarvan zijn genoemd.

3.8 Deelvraag 4 Over behoeftes met betrekking tot ander psycho-educatie materiaal

3.8.1 Professionals

De professionals geven aan dat er behoefte is aan animaties die ontwikkeld worden gericht op specifieke doelgroepen, voorbeelden hiervan zijn kinderen van ouders met psychische problemen (KOPP), (forensische-) jongeren tussen 16 en 23 jaar oud en nieuwkomers. De respondenten benadrukten de behoefte aan eenvoudige taal en visuele voorstellingen om de informatie toegankelijk te maken voor diverse doelgroepen, waaronder minder taalvaardige jeugdigen of gezinnen met een beperkte beheersing van de Nederlandse taal.

De professionals gaven aan baat te hebben bij duidelijke animaties. Waaronder animaties die ingewikkelde concepten, met als voorbeeld het effect van trauma wat ontstaan is tijdens de zwangerschap op de hersenontwikkeling van de moeders. Als dit concept in begrijpelijke taal en beelden gepresenteerd kan worden in een animatie, is dat volgens de respondenten een goede toevoeging aan het bestaande beeldmateriaal. Hierbij gaven ze aan dat het belangrijk kan zijn de animaties voor jeugdigen met dyslexie, autisme of een verstandelijke beperking beschikbaar te maken. Verder gaven zes respondenten aan behoefte te hebben aan animaties gericht op de thema's; seksueel misbruik, automutilatie, middelen misbruik en de relatie van verslaving en trauma. Ook een in de animaties niet voorkomende traumareacties: 'pleasen en fawning' zouden de respondenten duidelijk uitgelegd willen zien. Het onderwerp psycho-educatie over seksueel misbruik werd vaak genoemd:

“Dat is wel een heel mooi boekje gaat over dat er een geheim is en dat durf je niet te delen, maar dat draag je wel elke keer als een last mee en op een gegeven moment deelt diegene het geheim. Een voorbeeld, (...) een filmpje over hoe dat werkt, (...). voor een grote groep ook wel, zeker als je hem wat breder trekt. Ja kan helpen”. (R7).

3.8.2 Jeugdigen

De groep jeugdigen had wat tips en aanbevelingen over ander materiaal wat betreft de psycho-educatie over traumatisering: zelfbeschadiging en middelengebruik. Dit zijn volgens de jongeren veel voorkomende gevolgen van traumatisering. De jongeren waren enthousiast over een filmpje waarin de werking van verslaving als onderwerp naar voren komt en wilde deze content onder de aandacht brengen van Augeo Foundation, namelijk; de animatie 'hoe werkt een verslaving' (Nijssen, 2016). Deze twee onderwerpen zijn wat betreft de jongeren erg belangrijk. Beide onderwerpen hebben te maken met zelfregulatie. De emoties worden gedempt of juist opgezocht door zelfbeschadiging of middelen gebruik. Dit kan volgens de jongeren een goede toevoeging zijn aan de animatie *Zelfregulatie*.

3.8.3 Ouders

De groep ouders vindt het waardevol om het perspectief van opvoeders die zelf ingrijpende ervaringen meegemaakt hebben in het verleden (hun jeugd), onder de aandacht te brengen vanuit de psycho-educatie. Daarnaast suggereerde de ouders om de animatie de *Window of Tolerance* te belichten vanuit het perspectief van de opvoeders (met een wat kleiner raam), om zo vanuit een ander oogpunt stil te staan bij traumatisering. De ouders gaven hierbij aan dat de kinderen onbewust een trauma bij de opvoeders kunnen triggeren, waardoor het van belang is om stil te staan bij de uitdagende opvoeding.

4. Discussie

In dit onderzoek stond het achterhalen van het nut en gebruik van de vier animaties van Augeo Foundation centraal, daarnaast is onderzocht wat de eventuele behoeftes aan verdere psycho-educatie rond het thema trauma zijn. Een belangrijk doel van dit onderzoek was het creëren van een goed en levendig beeld van het gebruik van de vier animaties. Met het evalueren van de animaties is de focus gelegd op de inhoud en vorm van deze animaties, om vanuit daar handvatten te geven voor de doorontwikkeling van (mogelijk) nieuwe animaties. Hieronder zullen de resultaten vanuit de interviews, survey en de groepsgesprekken met elkaar vergeleken worden. Daarna worden de sterke kanten en beperkingen van het onderzoek besproken en wordt er afgesloten met de aanbevelingen voor de opdrachtgever en een conclusie.

4.1 Inhoud van de animaties

Voorop staat dat de onderzoekers veelal complimenten over de animaties hebben gehoord, er was zelfs een spontaan applaus bij de groep ouders. De inhoud van de vier animaties is door alle respondenten groepen als positief ervaren. De professionals vonden de inhoud gedegen en passend bij het ondersteunen van het doel van hun professioneel handelen (psycho-educatie, voorlichting, training, begeleiding, behandeling). Daarentegen viel op dat de animatie *Zelfregulatie* minder werd gebruikt door professionals in vergelijking tot de andere animaties. Deze animatie heeft volgens de ouders en de jongeren veel deskundige begeleiding om hem nuttig te laten zijn. Mogelijk is extra uitleg nodig over het toepassen van deze animatie.

4.2 Vorm van de animaties

Hoewel de stemmen en de muziek in de animaties verschillend werden gewaardeerd, kwamen deze bezwaren niet in de weg te staan met de waarde over de inhoud van de animaties. Hierbij gaven de meeste respondenten aan dat de animaties niet te lang of te kort waren en helpend waren aan het (therapeutisch) proces van herstel van het trauma. De gezinsvoogd suggereerde dat voor de strafrechtelijke jeugdigen vanuit de forensische doelgroep andere beeldtaal helpend kan zijn.

Af en toe werd de waardering voor de vormaspecten beïnvloed door de eigen persoonlijke trauma's die bij de respondenten naar boven kwamen. Een voorbeeld hiervan was het woord OBEY dat op de kleding van de geanimeerde figuren stond. Dat riep bij één ouder een negatieve associatie van vroeger op. Wellicht waren het ook smaakverschillen, doordat erover het algemeen enthousiasme was over de vorm van de animaties bij alle respondentengroepen. De vorm van de animatie die het meest werd toegepast (*Window of Tolerance*) werd daarbij ook het meest bediscussieerd. Genoemd werd dat er ingewikkelde woorden inzaten, dit viel extra op doordat deze animaties een andere vormtaal had.

Verder was deze animatie via YouTube toegankelijk, waardoor er storende reclame aan voorafging. Enkele professionals wilden kunnen knippen en plakken met de content uit de animaties.

4.3 Concepten moeten breed bekend worden; de trauma bril moet op

De jeugdigen en ouders ervoeren de hele kijk op het (probleem) gedrag als resultaat van traumatisering positief en passend. De animaties geven volgens hen de juiste plaats aan de impact van de negatieve stressvolle (jeugd) ervaringen. Ook geeft deze ‘traumabril’ hoop op herstel. De waarde van deze kijk op gedrag zat hem volgens de jongeren en ouders in de onwillekeurigheid van de lichamelijke stressreacties. De ouders en jeugdigen herkenden zichzelf (én hun ouders) in de stressreacties vanuit de animaties. Ze vonden het belangrijk dat professionals dit ook begrijpen (bewustwording bij professionals) en als bril gebruiken om naar probleemgedrag te kijken. De jongeren en ouders zijn van mening dat professionals moeten weten dat het concept van ‘stressreacties na traumatisering’ meer verklaart en betere aanknopingspunten voor herstel biedt dan diagnostisering, waarmee ze in de loop van hun leven zijn geconfronteerd. Het woord ‘ontschuldiging’ kwam in de groeps gesprekken met de jeugdigen en ouders als belangrijk naar voren. De ouders en jeugdigen hebben zich vaak schuldig gevoeld, vanuit de groeps gesprekken bleek dat het krijgen van straf van professionals bij de schuldgevoelens een rol heeft gespeeld, wat geen bijdrage leverde aan herstel. De professionals zijn het met de jeugdigen en ouders eens, aangezien de professionals de animaties gebruiken voor de eigen professionalisering.

4.4 Brede toepasbaarheid van de animaties

De veelzijdigheid van de mogelijke toepasbaarheid en relevantie komt in verschillende professionele settingen naar voren. De animaties worden gebruikt in scholing, werkbegeleiding en training van opvoeders en professionals (survey en interviews). Dit illustreert niet alleen het nut van de animaties in directe interactie van therapeuten en andere hulpverleners met jeugdigen en (pleeg)ouders, maar ook hun rol als waardevol instrument in educatieve- en trainingscontexten binnen de specifieke vakgebieden van de deelnemers.

4.5 Context voor content

De animaties worden niet alleen op zichzelf staand gebruikt, maar ook aanvullend in bredere context van de communicatie en interactie. De professionals vertelden in de interviews en rapporteerden in de survey over hoe ze de animaties inzetten in de praktijk. Ze deden dat op eigen wijze passend bij de doelstelling en ingebed in de (eigen) context. De professionals gaven geen blijk van behoefte aan instructies voor het gebruik van de animaties. Wel is er af en toe in de survey suggesties gedaan voor aanvullende middelen. Mogelijk is de behoefte groter bij startende dan ervaren gebruikers. Een mogelijkheid is wellicht om lijsten te maken met bestaande aanvullende andere middelen. De

jeugdigen en ouders benoemden dat ze het verstandig vonden om –zoals bedoeld– de animaties met ondersteuning van kundige professionals te kijken. Indirect werd het belang van toelichting en vertaling naar de eigen situatie benadrukt. De voorbeelden in de animaties zijn immers niet uitputtend en niet altijd één op één passend bij de eigen ervaring. De animatie van de *Window of Tolerance* leek de minste vertaling te vragen, het meest toepasbaar en ook mogelijk het meest gebruikt te zijn (survey en interviews). Terwijl de animatie *Zelfregulatie* volgens de jeugdigen en ouders het meest om vertaling naar de eigen situatie vroeg. De ouders suggereerden om bij deze animatie een uitgebreidere beschrijving toe te voegen van mogelijke manieren om zelfregulatie te ondersteunen. De jeugdigen vonden een aantal voorbeelden uit die animatie te abstract. Ze zijn van mening dat daardoor de suggestie die in de animatie werd gedaan om deze animatie te bespreken met bekenden niet uitvoerbaar is.

4.6 Andere content

4.6.1 Sociale steun

Door de jeugdigen en ouders werd genoemd dat de steun van anderen voor het herstel van traumatisering meer aandacht mag hebben. Met name voor het ondersteunen van andere mensen bij het leren reguleren van de emoties; het zogenaamde co-reguleren. Juist omdat niet bestraffen en wel structureren belangrijk is in het opvoeden. Aangezien het bij getraumatiseerde jongeren extra ingewikkeld is om die balans te vinden voor opvoeders, was volgens de professionals en de ouders co-regulatie een belangrijk onderwerp.

4.6.2 Bronnen

In de animaties was er veel aandacht over hoe traumatiserend huiselijk geweld kan zijn. Dat werd ook herkend en erkend. Genoemd werd door de respondenten dat er andere bronnen van stress zijn, welke traumatiserend zijn en veel voorkomen. Ouders noemden intergenerationele overdracht als veel voorkomend bron van stress.

4.6.2 Andere stressreacties

Door de professionals werd de *'pleasen'* en de *'fawning'* reactie genoemd als mogelijke uitbreiding van de inhoud van psycho-educatie. Door alle respondentengroepen werd genoemd dat problematisch omgaan met de pijn door traumatisering aandacht vereist. In het bijzonder werd verslaving en zelfbeschadiging genoemd.

4.6.3 Andere doelgroepen

Tijdens de interviews met de professionals en de groepsgesprekken is gevraagd voor welke doelgroepen deze animaties geschikt zijn. De meningen over welke leeftijd de animaties geschikt zijn

verschilde per individu eerder dan per gebruikersgroep. Alle respondenten waren van mening dat de animaties niet voor jonge kinderen (peuters en kleuters) geschikt zijn. Verder zijn mensen met een (licht-) verstandelijke beperking als doelgroep om wellicht speciale materialen voor te ontwikkelen genoemd. De professionals gaven aan dat de animaties ook voor gebruik met deze doelgroep geschikt kunnen zijn. Zij pasten dan de leeftijd en tempo waarmee de animatie bekeken wordt aan. Ook de groep van mensen op het autismespectrum en mensen met dyslexie werden genoemd als mogelijke doelgroep met behoefte aan gespecialiseerd materiaal. De ouders die in dit onderzoek participeerden begrepen niet alleen het gedrag van hun kinderen beter, maar kregen ook meer begrip voor zichzelf. Doordat het bredere concept van het duiden van gedrag als (lichamelijke) traumareactie als ontschuldigend werd beleefd door de ouders, kan opdrachtgever overwegen vergelijkbaar psycho-educatief materiaal voor ouders te ontwikkelen. De jeugdigen gaven daarover aan dat het hen helpt bij het opnieuw inpakken van de koffer om spijt betuigingen van ouders te horen. Verder werd gesuggereerd materiaal te ontwikkelen voor (kinderen van-) ouders met psychiatrische problematiek en voor de forensische doelgroep.

4.7 Kracht en beperking van dit evaluatieonderzoek

De respondentengroep is geen volledige afspiegeling van mogelijke (professionele) gebruikers van de animaties. Doordat de complexe traumatisering en de daaruit voortvloeiende stress bij jeugdigen en hun opvoeders een belangrijke onderliggende reden is voor hulpverlening (Deltaplan Jeudtrauma, 2024). Zijn andere professionals dan de beoogde therapeuten die gevraagd zijn, zijn er ook andere doelgroepen die baat kunnen hebben bij de animaties over trauma's. Het beeld over het nut voor de jeugdigen en ouders was waarschijnlijk nog rijker geweest als andere door de respondenten genoemde (LVB, KOPP, ASS en verslaving) en andere (forensisch strafrechtelijk, ouders, jonge kinderen) doelgroepen waar traumatisering een grote rol speelt waren gesproken. De diversiteit van de respondenten is op meerdere vlakken niet volledig representatief voor de doelgroepen van de animaties. Bij de respondenten is niet geïnformeerd naar migratieachtergrond, sociaaleconomische status, leeftijd, IQ, neurodiversiteit, beleving van gender, lichamelijke beperkingen enzovoort, daar was geen vraag naar bij de opdrachtgever. Wanneer Augeo Foundation overweegt om voor deze doelgroepen gerichte psycho-educatie te ontwikkelen valt te overwegen om (participatief actie-) onderzoek te doen naar eventuele specifieke behoeften van specifieke subgroepen aan psycho-educatieve middelen over trauma. Ouders suggereren dat het goed is om naast de jongeren task-force, ook een groep ouders te betrekken bij het maken van nieuwe animaties.

Verder is geen membercheck gedaan om te controleren of de resultaten volgens de respondenten kloppend zijn weergegeven. Alle jeugdzorg en onderwijs professionals hebben het ongelofelijk druk, de bereidheid om tijd te maken om aan dit onderzoek te participeren is bevorderd door *goodwill*. Omdat het vragen naar nut, vorm en gebruik van de animaties vrij *straight forward* was, en geen groot

appèl deed op de interpretatie van de onderzoekers, lijkt dit geen sterke bedreiging van de validiteit van de bevindingen.

De reikwijdte van de evaluatie is groter geworden door niet alleen ervaren gebruikers/therapeuten van de animaties te bevragen maar door ook potentiële ander professionals te spreken. Dit geeft aanknopingspunten om de doelstelling van de animaties om psycho-educatie over de gevolgen van het meemaken van een ingrijpende traumatiserende gebeurtenis(sen) te ondersteunen. De feedback van de jeugdigen en ouders die voort is gekomen uit het kijken naar de animaties heeft de inhoudsvaliditeit versterkt.

4.8 Aanbevelingen

De contexten waarin de animaties als ondersteunend werden beleefd door de respondenten zijn breder dan alleen de therapeutische behandeling. De animaties zijn door Augeo Foundation primair ontwikkeld voor ervaringen binnen de thuissituatie. Als er door de opdrachtgever voor andere contexten materiaal ontwikkeld wordt, wordt aanbevolen dat te doen met het bewustzijn van de kracht van de content van de animaties die een plaats heeft gegeven aan de lichamelijke aspecten van traumatisering. Doordat het probleemgedrag ontschuldigt en handvatten geeft voor herstel van getraumatiseerden én handelingsalternatieven voor een bestraffende opvoedingsstijl. Genoemd zijn scholen, trainingen van ouders en (netwerk-) pleegouders. Ook als onderwijsmateriaal voor aanstaande jeugdzorg professionals bleken de animaties nuttig. Wellicht dat ze een plaats kunnen krijgen in de lespakketten van Augeo Foundation.

Aanbevolen wordt nader te onderzoeken of er onder de doelgroepen die door de respondenten in dit onderzoek zijn genoemd, wellicht specifiekere behoeften aan psycho-educatie over trauma nodig zijn. De (ouders van) jonge kinderen, jeugdigen (en ouders) met autisme spectrum problematiek, (kinderen van) ouders met psychiatrische problematiek, over dyslexie of een (licht) verstandelijke beperking en jeugdigen die delicten plegen.

De geïnterviewde professionals gebruiken de animaties in hun eigen werk, ieder op zijn eigen manier. Aan handleidingen over hoe de materialen (animaties) te gebruiken hebben ze geen behoeftes geventileerd, ieder vindt zijn weg. Behalve met betrekking tot de animatie over *Zelfregulatie*. Door Augeo kan desgewenst nagedacht worden over eventueel andere manieren om psycho-educatie te ondersteunen wat betreft zelfregulatie. Wellicht kan ander aanvullend materiaal over dit onderwerp worden ontwikkeld dat wat meer gericht is op het personaliseren van de psycho-educatie. Daarbij is aandacht voor het (leren) co-reguleren een suggestie voor het ontwikkelen van nieuwe materiaal.

Aanbevolen wordt te onderzoeken of de in dit onderzoek genoemde overige bronnen van traumatisering uit seksueel misbruik, zelfbeschadiging, verslaving en pesten onderwerpen om specialistische psycho-educatie voor te ontwikkelen. Over seksueel misbruik werd door de respondenten gezegd dat met name de geheimhouding die in seksueel misbruik situaties een grote rol speelt daarin aandacht nodig heeft. Wanneer psycho-educatieve content rond dit onderwerp wordt ontwikkeld, wordt aansluitend op de bevinding dat ontschuldiging van probleemgedrag door de onwillekeurigheid van lichamelijke traumareacties als zo'n belangrijke indirecte waarde van de animaties werd genoemd, aanbevolen om bij trauma door seksueel misbruik expliciet aandacht aan te besteden. Denk aan onderwerpen als de onwillekeurige lichamelijke reacties tijdens seksueel misbruik, zelf stigma, *self silencing* en secundaire traumatisering door ongeloof (ook door professionals) een plek verdienen in dergelijk materiaal (Centrum Seksueel Geweld, 2024). Aanbevolen wordt te overwegen of de traumareacties '*fawning*' en '*pleasen*' naast de traumareacties van vechten vluchten en bevriezen een plek verdienen in de psycho-educatie materialen.

5. Conclusie

De inzetbaarheid van de onderzochte materialen werd over het algemeen als positief ervaren. De materialen ondersteunen professionals doordat ze inhoudelijk sterk en qua vorm goeddeels aantrekkelijk zijn. Ze passen bij de doelstellingen van de psycho-educatie. De onderzochte animaties zijn met name geschikt bevonden voor het gebruik in een professionele context en met begeleiding en niet zozeer als zelfeducatie, zo waren ze ook bedoeld. De animaties bleken bruikbaar te zijn in een bredere context dan alleen direct voor psycho-educatie met jeugdigen en opvoeders. Ook in onderwijs training en begeleiding van aanstaande professionals zoals therapeuten, artsen, hulpverleners en leerkrachten zijn ze nuttig bevonden. Het concept van traumatisering en het effect op gedrag wordt breed als helpend bij herstel herkend door professionals en jeugdigen en ouders. Dat concept spreekt zozeer aan dat aanbevolen wordt te onderzoeken of meer van dergelijk materiaal voor (en met) specifieke doelgroepen, over specifieke coping reacties en bronnen van trauma kan worden ontwikkeld.

Referenties

- Augeo Foundation (2024). Geraadpleegd op 15 januari 2024, van <https://www.augeo.nl/nl-nl/psycho-educatie/>
- Centrum Bureau voor de Statistiek. (2023). *Aantal jongeren in jeugdzorg laatste jaar gelijk gebleven*. CBS. Geraadpleegd op 15 februari 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/17/aantal-jongeren-in-jeugdzorg-laatste-jaar-gelijk-gebleven>
- Centrum Seksueel Geweld. (2024). Geraadpleegd op 24 januari 2024, van <https://centrumseksueelgeweld.nl/het-is-jouw-schuld/>
- Deltaplan jeugdtrauma. (2023). *Deltaplan jeugdtrauma, Belang, urgentie en inrichting van een Deltaplan Jeugdtrauma onderbouwd*. BEN Brabant. <https://benbrabantzeeland.nl/wp-content/uploads/2023/11/Whitepaper-Deltaplan-Jeugdtrauma-onderbouwd-nov-2023.pdf>.
- Lub, V., & Rensen, P. (2022). *Checklists kwalitatief evaluatieonderzoek en mixed methods onderzoek met toelichting* (pp. 6-10). <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2022-12/Checklists-kwalitatief-evaluatieonderzoek-en-mixed-methods-onderzoek-2022.pdf>
- Nijssse, D. (2016, Mei 2). *Animatie 'hoe werkt een verslaving'* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=sGGN3d9z-A8>

Bijlage 1: Deelvragen en Subvragen

1. Hoe wordt de praktische inzetbaarheid van de materialen ervaren?

- Hoe zijn de animaties onder de aandacht gebracht?
- Was het materiaal vindbaar genoeg? Op welke (andere) manier(en) hadden respondenten het materiaal willen vinden?
- Hoe ervoeren respondenten de inzetbaarheid van de animaties? Denk aan hoe gemakkelijk is het om de animaties te gebruiken, zijn ze geschikt voor een grote doelgroep etc., is het duidelijk genoeg hoe de animaties gebruikt kunnen worden of zou daar meer informatie voor nodig zijn?
- Hoe vaak werd gebruik gemaakt van de animaties door professionals?
- Hoe werden de animaties ingezet? Worden de animaties op zichzelf staand gebruikt of samen met ander materiaal/technieken? Bijvoorbeeld als huiswerk ter voorbereiding, vooraf in het gesprek, achteraf etc.?
- Welke aanbevelingen kunnen respondenten doen om de praktische inzetbaarheid van de animaties te verbeteren?

2. Hoe wordt het gebruik van de animaties voor het geven van psycho-educatie ervaren?

- In hoeverre sluit de inhoud van de animaties aan bij de boodschap die professionals willen meegeven? En komt de boodschap voldoende over?
- In hoeverre wordt deze vorm (animatie) als geschikt ervaren door respondenten voor h psycho-educatie? Kan de boodschap met behulp van deze vorm voldoende worden overgebracht?
- In hoeverre hebben respondenten het gevoel dat de animaties hen daadwerkelijk ondersteunen bij van psycho-educatie?
- Welke specifieke meerwaarde zien respondenten van de animaties ten opzichte van andere manieren van psycho-educatie? Wat zijn de voor- en nadelen hiervan?

- Hoe wordt de informatiedichtheid van de animaties ervaren? Werd er genoeg informatie gegeven of juist te veel of te weinig?
- Welke aanbevelingen kunnen gedaan worden voor vorm en inhoud van de animaties?

3. Welke behoeftes zijn er verder bij ouders en kinderen en professionals met betrekking tot psycho-educatie materiaal?

- Welke onderwerpen/inhoud zouden respondenten graag terugzien in psycho-educatie (animaties)?
- Hebben ouders en kinderen vooral behoefte aan psycho-educatie in deze vorm (animatie) of ook aan andere vormen? En zo ja, welke andere vormen dan?
- In hoeverre is er behoefte aan animaties specifiek gericht op andere doelgroepen, bijvoorbeeld kinderen?